

Galileo 21. 12. 1613

Přednášel Václav Bělohradský

Profesor Bělohradský ve své přednášce posluchače seznámil s překladem udavačského dopisu z 21. 12. 1613, který je spjatý s většinou obvinění vznesených proti Galileovi. V úvodu nastínil svůj pohled na dějiny modernosti skrze několik metafor ovlivňujících světový historický vývoj. Pro tuto přednášku je nejdůležitější jedna z nich, která se týká právě Galilea.

Galileův střet s církví prostřednictvím jeho výroků je příkladem policejního způsobu řeči. Přichází totiž do rozporu s církevními autoritami. Podobně i ostatní představené metafory lze považovat za příklady policejního způsobu řeči pro různá stádia dějin modernosti.

Galileo v rozebíraném dopise provádí dekonstrukci Bible, zejména pak knihy Jozue. Dnešní způsob čtení by v této knize spíše vyzdvihoval ponaučení jak nezacházet se zajatci, ale pro Galilea zde bylo důležité zastavení Slunce jako způsob Jozueho vítězství a zničení jeho protivníků.

Pro čtenáře/interpreta definuje profesor Bělohradský pojem mezní čtenář/interpret. Čtenář ve veřejném prostoru v policejním způsobu řeči posunuje hranici mezi doslovným a přeneseným smyslem textu a jde mu díky tomu o život. Galilea lze tedy považovat za mezního čtenáře snažícího se o vytvoření prostoru pro své výroky. Jde o transakci ve veřejném prostoru mezi jazyky a režimy řeči.

Galileo je člověk věřící a proto nepopírá, že se Písmo nemůže mýlit, mohou ale bloudit jeho vykladači. Závažné pochybení je proto doslovná interpretace Bible. Potom totiž v Bibli na povrch vyplavou výroky, které lze považovat za rouhačské. Důvod, proč byla Bible psána tímto způsobem, je pak prezentovatelnost běžnému lidu. Pro moudré musí tedy být vyložen pravý smysl slov a proč byla tato slova použita. Je třeba nezapomínat, že Bible byla napsána pro děti – lidstvo ve stádiu dětství. To ještě nerozumí jazyku vědeckému a proto nechápe druhé zjevení – přírodu a fungování světa.

Druhé zjevení je tedy zjevením fyzikálních zákonů. Čím se obě zjevení liší? Každé je určeno pro jiného modelového čtenáře. Čtenáři hlupákovi je určeno zjevené slovo Boží, pro něj je totiž důležité pouze pochopit způsob, jak dojít spásy. Pokud jde ovšem o přírodu, nelze brát Bibli doslovně, protože modelový čtenář tohoto zjevení je vědec.

V Písmu je pochopitelně nutné vyložit cestu ke spáse, nicméně příroda má vyšší nutnost, protože nezávisle na tom, jestli bude toto zjevení pochopeno, zůstává neměnná a pravdivá. (jedná se o první příklad systému ve filozofii.)

V Bibli existují dvě pravdy, ty si ovšem nemohou navzájem odporovat. Výklad vzdálený pravdě byl vynucen hloupostí lidí. Galileo říká: „*Omezme Bibli jen na spásu, nepřidávejme články, které by vedly ke sporu.*“ Tím ovšem pouze přidává svým vyšetřovatelům další možnosti kritiky. Bible je totiž dle katolické církve dána i interpretací Písma skrze ústa Svatých otců a ti musí mít absolutní pravdu danou Bohem. To Galileo svými výroky znevažuje.

Vzhledem k tomu, že nám Bůh dal smysly, jeví se Galileovi nepodložené, že by chtěl odsunout jejich využití na později a skrze Bibli nám sdělit pravdy, které můžeme smysly, řečí a intelektem pochopit sami. V Bibli se totiž nemůžeme dovědět nic o fyzikálním fungování světa, proto přece máme smysly využívané v řeči, která se nazývá matematika.

Řečníkům tehdejší doby stavějícím se proti církvi je vyhrožováno inkvizicí a Galileo se ptá proč je tomu právě tak, když církev věří, že má pravdu? Mučící nástroje totiž snáze zastraší každého diskutéra od prezentování svého názoru. Spíše to poukazuje na fakt, že církev má strach a tak se chápe zbraní, aby jakékoli pokusy o filozofickou konfrontaci potlačila.

Galileo následně připustí, že významy v Bibli jsou opravdu chápány doslovně a zaměří se na pasáž v knize Jozue, kdy Bůh zastavil Slunce a prodloužil den a proto Jozue v bitvě zvítězil. Podle Ptolemaiovského systému by ovšem zastavení Slunce den zkrátilo. Aby vše dopadlo tak, jak se zde

Písmo interpretuje, musel by Bůh zastavit prvního hybatele. V Kopernikánském systému by se den prodloužil i při doslovném chápání. Buď tedy Bůh v Bibli smýšlí v Kopernikánském systému a tedy i Písmo je Kopernikánské, což ovšem odporuje tehdejšímu chápání a nauce církve, nebo Bůh nezastavil Slunce, ale prvního hybatele, což ovšem znamená, že výklad v Bibli není doslovný, ale místo toho se znovu hovoří v přeneseném slova smyslu.

Obojí má pro církev nepříjemné důsledky. Buď museli přijmout Kopernikánský systém a uznat svoji chybu, nebo odsouhlasit, že Bible není doslovně vykladatelná, a tedy si Galileo může říkat, co chce. *„On si přeje, aby věci týkající se přírody byly silnějším argumentem než slova svatá. Uráží tím posvátnou řeč,“* byla slova jeho vyšetřovatelů. Tato rétorická transakce mu v tehdejší policejním režimu nemohla projít.

Probíraná problematika je velmi zajímavá a ukazuje, jak nebezpečnou osobou Galileo pro církev díky své učenosti byl. Rozebírané pasáže z dopisu poukazují na to, jak se jeho vyšetřovatelé chytali každé příležitosti Galilea shledat vinným z rouhačství. Musel být umlčen, jak se také nakonec stalo.